Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 27. Wilnia, Niadziela 10 Lipnia 1932 h. Hod VIII (XVI).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Kazionnaja polska-„biełaruskaja" hrupa ŭ B. B.

Niadaŭna pasły „Biespartyjnaha Bloku Supracoŭnictwa z Uradam" z pasiarod siabie zasnawali h. zw. parlamentarnuju polska-biełaruskuju hrupu B. B. S. z U.

Paśla zasnawańnia hetaha kazionnaha nowatwora, adzin z hetaj hrupy, niawiedama z jakoj pławiny hetaha sparyša, — pasoł Genadjuš Šymanoŭski źmiaściŭ u „Kurjery Wilenskim" u № 145 s. h. „prahramowuju" staćciu polska-biełaruskaha supracoŭnictwa.

U hetaj „prahramowaj", biazwyraznaj linii adnosin z boku polskaha da biełarusaŭ staćci, pasoł Šymanoŭski pabiadawaŭšy, što nia ŭsia Biełaruś pryłučana da Polščy, a hetaha zdaŭnych, ćwierdzić jon, žadaŭ sabie biełaruski narod, baroniačysia ad rusyfikacyi, znachodzim woś taki naiŭny „prahramowy" skaz: — „I siańnia adnym z hałoŭnych zadańniaŭ Rečypaspalitaj jaje „wialikim prywilejem" jość, kab stwaryć dla taje čaści Biełarusi, jakaja znachodzicca ŭ hranicach Polščy, takija warunki raźwićcia, kab hetaja čaść była hordaj — z prynaležnaści da Polščy".

Ale jak dumaje pasoł Šymanoŭski pry pomačy B. B. S. z Uradam zrabić ščaśliwymi i hordymi biełarusaŭ z prynaležnaści da Polščy, nidzie jašče ni adnym słowam nie skazaŭ. Adno tolki ściwardžaje, što zadańnie henaje trudnaje, ale adnačasna ćwierdzić, što mahčymaje, bo na Biełarusi, jak kaža dalej, niama zmahańnia nacyjanalnaha, a tolki zmahańnie klasowaje, jakoje, kali budzie razumna prawodzicca, dawiadzie da kulturnaha wyraŭnańnia hramadzian.

Jak maje adbycca henaje „kulturnaje wyraŭnańnie hramadzian", pasoł Šymanoŭski taksama ničoha jašče nie skazaŭ. Zatoje apošnimi dniami, jak-by wyjaśniajučy biezprahramowuju „prahramu" polska-biełaruskaj parlamantarnaj hrupy B. B. S. z U., wyrazna wykazała swaje adnosiny da biełarusaŭ wilenskaja sanacyjnaja hazeta „Słowo", orhan polskich abšarnikaŭ na biełaruskich ziemlach, redaktaram jakoj jość pasoł Mackiewič, jaki naležyć da taho-ž parlamantarnaha klubu B. B. S. z Uradam.

Hetaja hazeta, u № 153 z dnia 1 lipnia s. h. źmiaščaje staćciu Uł. Studnickaha ab biełaruskim školnictwie.

U hetaj staćci, haniačy biełaruskaje školnictwa i naahuł biełarusaŭ, aŭtar jaje na samym pačatku zaściarohsia dziaržaŭnaj ambicyjaj, jakaja wymahaje apieki dla ŭsialakich lokalnych asabliwaściaŭ. Ale padzialiŭšy hetyja lokalnyja asabliwaści na katehoryi, biełaruskaja asabliwaść pad piarom Studnickaha apynułasia na samym nizie nawat ludzkoj hodnaści.

Hety ideoloh abšarnickaj hrupy B. B. S. z U. admowiŭ biełarusam nawat aświety, dakazwajučy patrebu niejkaha buddyjskaha „stopniowania".

Hety, panščyznianych pohladaŭ, pan nie zatrymaŭsia ŭ swaich wywadach ab biełaruskim školnictwie nawat i prad publičnaj iłžoj, ćwierdziačy, što biełarusy nie patrabujuć biełaruskaha školnictwa.

Kab zapiarečyć hetaj iłžy, paŭtarajem jašče raz, što biełaruskija masy pawodle „jazykowaj ustawy" padali polskim školnym uładam deklaracyjaŭ z damahańniem biełaruskaj škoły na 412 škoł.

Dalej u swaich wywadach pan Studnicki dakazwaje, što nia možna atkrywać biełaruskich škoł, bo „etnohrafičnaja masa našaha kraju" skrystalizujecca nie ŭ narod polski, ale ŭ narod biełaruski. Dziela hetaha Studnicki ŭważaje likwidacyju biełaruskich wučycielskich seminaryjaŭ sprawaj dadatniaj. Prajekt dałučeńnia apošnich biełaruskich himnazijaŭ da himnazijaŭ polskich hety „apiakun" biełarusaŭ zaachwočwaje polskaje hramadzianstwa prywitać wopleskami, bo pawodle jaho dumki, siaredniaj škoły biełarusam jašče nia treba, pakul jany nia projduć niejkaha ewolucyjnaha „stopniowania".

Sapraŭdy, treba prajści doŭhi praces umysłowaha zaniapadu, kab wyrabić taki pahlad i takoje paniaćcie sprawiadliwaści, dziaržaŭnaj ambicyi i adważycca publična takija absurdy wykazywać!

Ale nia ŭ hetym sprawa, my dašukiwajemsia prahramy parlamantarnaj polska-biełaruskaj hrupy B. B. S. z U. My šukajem taje linii, pa jakoj maje pajści praca hetaha polskaha sparyša, jakaja maje dawiaści da kulturnaha wyraŭnańnia hramadzian našaha kraju i tak aščaśliwić biełarusaŭ, što jany buduć „hordyja" z prynaležnaści da Polščy. Ale hetaj darohi, praz doŭhija hady ŭžo nowaha panawańnia Polščy, my jašče nia bačyli, nia bačym jaje i ciapier.

My prakanany, što i z hetaj uhadowaj hrupy budzie stolki tołku i karyści dla biełarusaŭ, skolki z takoj-ža hrupy, što hurtujecca ŭ Wilni kala „Бэл. Звону".

Z hazet.

„Daloka prastoram — blizka ducham".

Pad takim zahałoŭkam biełaruskaja katalickaja časopiś „Chryścijanskaja Dumka" № 7-8, 1932 h. źmiaščaje wielmi cikawuju staćciu, jakuju ŭ skaračańni nižej pieradrukoŭwajem.

„Irlandyja—heta wialikaja wyspa, pałožanaja na ŭschod ad Anhlii. Irlandcy źjaŭlajucca patomkami celtaŭ, ale z wialikaj damieškaj elementaŭ skandynaŭskich, anhlo-saskich i inš.

Irlandyja jašče ŭ XII w. była zawajawana Anhlijaj, jakaja strašenna jaje praśledawała. Praśledy hetyja najbolš byli žorstkija ŭ XVI i XVII st. Datyčyli jany žyćcia palityčnaha, ekanamičnaha, relihijnaha i nacyjanalna-kulturnaha.

Pieramožcy nie dawali zawajawanym Irlandcam nijakich prawoŭ palityčnych, enerhična i dzika dušačy kožny prajaŭ wolnaj ich u hetym kirunku dumki. Pieramožanyja adnak Irlandcy nikoli nie hadzilisia z swaim losam i biazupynna wiali časta krywawuju baraćbu z anhlijskaj tyranijaj.

U halinie žyćcia ekanamičnaha anhlijcy tak-ža dapuskalisia adnosna Irlandcaŭ strašnych hwałtaŭ. Jany prosta kanfiskawali ich ziemli i addawali swaim lordam. U wyniku hetkaj anhlijskaj palityki dajšoŭšy ŭžo było da taho, što dźwie traciny ŭsiej irlandzkaj ziamli (4 miljony hektaraŭ) apynulisia ŭ rukach henych čužyncaŭ panoŭ-lordaŭ. Miesnaje irlandzkaje nasielnictwa prymušana było wiaści prosta žabračaje žyćcio pad anhlijskim uciskam.

Nia lepš było i ŭ žyćci relihijnym. Kali ŭ XVI w. Anhlija adarwałasia ad jednaści z Apost. Stalicaj, žadała adarwać ad jaje i padbituju Irlandyju. Adnak Irlandyja, nia hledziačy na niabywałyja — časta krywawyja — praśledy z boku Anhlii, wytrywała pry wiery ajcoŭ swaich i astałasia nazaŭsiody wiernaj Katalickamu Kaściołu.

Žorstka tak-ža raspraŭlaŭsia anhlijski ŭrad i z kožnym prajawam žyćcia kulturnaha i nacyjanalnaha Irlandcaŭ. Dziakujučy praśledam i niščeńniu fizyčnamu i duchowamu Irlandyi, wializarnaja bolšaść Irlandcaŭ zabyłasia swajej mowy, prymajučy mowu swaich zaborcaŭ. Tak naprykład u 1911 h. znała jšče irlandzkuju mowu jakoha paŭmiljona, a znali wyklučna mowu irlandzkuju ŭsiaho tolki 16,873 asoby.

Adnak, jak my ŭžo skazali, nia hledziačy na strašenny wiekawy ucisk, Irlandyja nikoli nia ŭpała ducham, nikoli nie zabyłasia ab swajej nacyjanalnaj asobnaści i nikoli nia spyniałasia ŭ baraćbie za swaju wolu.

Urešcie nadyšła dla Irlandyi świetłaja časina. Anhlija, nia mohučy dalej trymać u pakornaści irlandzki narod, u 1922 h. „zhadziłasia" na niezaležnaść Irlandyi, jakaja ad hetaha času, praliŭšy niamała krywi, źjaŭlajecca Wolnaj Dziaržawaj, u katoraj žywie 3,160,000 asob: 2,812,509 katalikoŭ i 327,179 pratestantaŭ.

U skład hetaj Wolnaj Dziaržawy nie ŭwajšli jšče paŭnočnyja ziemli Irlandyi. Kraj hety choć maje šyrokuju aŭtanomiju z swaim sojmam i ŭradam, ale jašče ličycca składowaj častkaj Anhlii. U hetaj niazłučanaj irlandzkaj krainie 1,284,000 žycharoŭ, z jakich bolšaść protestantaŭ, warožych da abjadnańnia z Wolnaj Dziaržawaj. Adnak nie zaharami toj čas, kali poŭnaje złučeńnie ziamiel Irlandyi ŭsio-ž dyki nastupie.

Usich Irlandcaŭ siańnia naličajuć 10 miljonaŭ, z jakich 7 miljonaŭ na emihracyi (Złuč. Št. Ameryki, Kanada, Afryka, Aŭstralija i h. d.), a 3 ŭ swaim krai.

*

Woś-ža ŭ hetaj Irlandyi, u jaje stalicy Dublin'ie ad 23.VI. da 26.VI siol. h. adbyŭsia 31-šy Mižnarodny Eŭcharystyčny Kanhres, jaki byŭ adnačasna i ŭračystaściaj 1500-lećcia prybyćcia ŭ Irlandyju jaje Apostała św. Patryka.

*

Dumajučy ab dalokaj Irlandyi i ab Mižnarodnym u joj Kanhresie Eŭcharystyčnym, my skazali napačatku: „Daloka prastoram — blizka ducham. Bačym, što sapraŭdy tak. Irlandyja daloka ležyć ad Biełarusi, ale jana blizkaja nam swaim mučanictwam. Kraj hety i św. Ajciec u liście da arcyb. Dublina z pryčyny Kanhresu i i jahony delehat kard. Lauri ŭ swajej pramowie na Kanhresie nazywali „matkaj zmaharoŭ", „wyspaj mučanikaŭ".

Woś-ža swaim zmaharstwam, swaim mučanictwam Irlandyja dziŭna blizkaja Biełarusi! Rožnica miž nami tolki taja, što Irlandyja ŭžo adbyła swaje muki i ŭwaskresła, a my jašče ŭsio mučajemsia".

„Kryzys Polščy".

Niadaŭna „Gazeta Warszawska" nadrukawała staćciu Al. Swientochoŭskaha aŭtara „Historyi Chłopów" pad zahałoŭkam „Kryzys Polščy".

U hetaj staćci Al. Swientochoŭski prypaminaje daŭniejšaje pałažeńnie polskaha sialanstwa i na padstawie historyi ćwierdzić, što ŭ wa ŭsiej polskaj minuŭščynie ani adzin polski ŭrad nie pryznaŭ sialanam prawoŭ hramadzkaści i ničoha dla sialan dobraha nie zrabiŭ, i što ŭsie palohki polskija sialanie atrymali ad uradaŭ čužych.

Wolnaść i ŭłasnaść, piša Swientochoŭski, dali polskim sialanam: Francuzy, Niemcy, Aŭstryjcy, Rasiejcy.

Ab siańniašnim pałažeńni Al. Swientochoŭski piša tak:

„Polski sielanin iznoŭ apynuŭsia, jak daŭniej, u biaspraŭi i halicie. Štokolečy čytajecie, čujecie i wyabražajecie ab jaho pałažeńni, ćwierdzu, što nia bačycie sapraŭdnaści. Treba jaje ŭbačyć biespasredna nie praz powieść abo apisańnie. Nawat bolš dziesiaci marhawy sielanin žywicca amal wyklučna bulbaj i ściahnienym małakom, masła i jajki pradaje. Prycisnuty padatkami wywodzić na kirmaš kalejna karowu, za katoruju dastaje 30, 60, a najbolš sto zł., za cialo 3 abo 5 zł., za kormnuju świniu 80 zł., za jajko 6 hroš., a całym dachodam z hetaj pradažy nia moža zapłacić padatkaŭ dziaržaŭnych i hminnych. Upadaje ŭ rospač, a paśla ŭ poŭnuju apatyju. Spačatku baronicca i narakaje, a paśla hladzić i śmiajecca, jak sekwestratar zabiraje jaho majemaść i dabytak. Ci možna trebawać, kab jon lubiŭ polski ŭrad?" Woś charakterystyka siańniašniaha pałažeńnia sielanina ŭ Polščy.

Los Eŭropy ŭ praroctwach Musoliniaha.

Praroctwy Italjanskaha dyktatara Musoliniaha adroźniwajucca ad praroctwaŭ inšych „prarokaŭ" nadzwyčajnaj prastatoj i jasnaściaj. Woś niadaŭna jon skazaŭ iznoŭ swajo „apošniaje słowa" ab losie Eŭropy.

U hutarcy z pradstaŭnikom adnaje anhielskaj hazety Musolini skazaŭ, što ciapier tolki Anhlija i Italija stanowiać u Eŭropie hreblu pročiŭ zaliwu Eŭropy balšawizmam. Usie inšyja dziaržawy, pawodle prakanańnia Italjanskaha dyktatara, nia ŭstrymajuć hetaha nowaha ruchu. Na Ameryku Musolini taksama machnuŭ rukoj. Musolini nia wieryć tak-ža i ŭ siłu demokracyi, h. zn., narodaŭładztwa, bo kaža, narody ciapier ničoha nia mohuć zrabić dziela swajej karyści. Pawodle pierakanańniaŭ Musoliniaha, ciapier usia Eŭropa ŭsimi siłami pre da balšawizmu.

Dziŭna, što Musolini tak mocna wieryć u siłu ciapierašniaj Italii pad jaho dyktaturaj. Objektyŭnyja spaściarohi italjanskaha žyćcia kažuć, što i Italija pad uładaj fašyzmu idzie taksama da ekanamičnaj ruiny, jak i inšyja krai liberalna-kapitalistyčnyja.

Ahułam kažučy, Musolini tut mocna pachwaliŭ siabie, kali skazaŭ, što Italija razam z Anhlijaj mohuć supraćstawicca balšawickamu ruchu, tady kali ŭsie inšyja krai nia majuć užo na heta siły.

VIII Kanhres eŭropejskich Nacyjanal. Mienšaściaŭ.

U Wienie ŭ dniach 28.VI—1.VII s. h. adbyŭsia VIII z čarhi Kanhres Nacyjanalnych Mienšaściaŭ. Na sialetnim Kanhresie taksama, jak i ŭ prošłyja hady, byli pradstaŭniki nacyjanalnych mienšaściaŭ i z Polščy.

Hałoŭnaj temaj naradaŭ sialetniaha Kanhresu była sprawa farmalnaha pastupańnia Lihi Narodaŭ adnosna skarhaŭ nacyjanalnych mienšaściaŭ u Lihu Narodaŭ. Pry zakančeńni naradaŭ hieneralny sekretar Kanhresu d-r Amende padaŭ wielmi dobra ŭmotywawanuju rezalucyju, damahajučyja reformy mienšaściowaje procedury ŭ Lizie Narodaŭ.

U dyskusii nad rezalucyjaj d-ra Amende miž inšymi pramaŭlała i ŭkrainskaja delehatka— Milena Rudnickaja, jakaja dobra abrysawała pałažeńnie sławianskaj narodnaj mienš. u Polščy i na forumie mižnarodnym — u Lizie Narodaŭ.

Biełarusy, nia zmohšy na hety Kanhres wysłać pradstaŭnika, abmiažawalisia wysyłkaj piśmiennaha prywitańnia Kanhresu.

Kanhres, pryniaŭšy cełaj rad rezalucyjaŭ mižnarodnaha značeńnia, dnia 1 lipnia zakončyŭ swaje narady.

Ks. praf. Piotr Kraŭjalis.

29.VI. siol h. wydatny litoŭski kaścielny i narodny dziejač Ks. praf. P. Kraŭjalis światkawaŭ až patrojny swoj jubilej: 50 lećcie naradžeńnia, 25 lećcie świaščenstwa i 10-lećcie prašwietnaj pracy na niwie litoŭskaj narodnaj škoły jak staršynia T-wa „Rytas".

Dastojny Jubilat wiedamy tak-ža z swajej prychilnaści da biełarusaŭ i dziela hetaha paświačajem jamu tut hetych niekalki ŭwah.

Radziŭsia jon u 1882 h. u siale Žagary, Łabanarskaj par., Wilenskaj huberni. Padwučyŭšysia prywatna, ustupiŭ u Mitaŭskuju himnaziju. Z treciaj klasy adnak byŭ wydaleny za toje, što nie spaŭniaŭ zahadu rasiejskaj ułady, kab u škole parasiejsku malicca. Za heta-ž samaje byli wydaleny A. Smietona, ciapierašni Prezydent Litwy, J. Tubialis, ciapierašni Premjer litoŭski i inš.

Wydalenamu P. Kraŭjalisu z himnazii ŭ Mitawie ŭdałosia adnak pastupić u I himnaziju ŭ Wilni, jakuju ŭdałosia jamu i skončyć.

U 1902 h. małady maturyst P. Kraŭjalis pasłaŭ swaje dakumenty ŭ Pieciarburski ŭniwersytet, kab dalej tam wučycca, ale chutka razdumaŭsia i pastupiŭ u Wilenskuju Duch. Seminaryju, skončyŭšy jakuju, byŭ wysłany na dalejšyja nawuki ŭ Pieciarburskuju Duch. Akademiju. Akademiju skončyŭ 1908 h. i byŭ naznačany na wikaraha kaściola Ŭsich Światych u Wilni, a pašla ŭ Horadni. Z Horadni Ks. P. Kraŭjalis naznačany byŭ na prafesara ŭ Wilenskuju Duch. Seminaryju, ale ŭrad na heta nie zhadziŭsia. Toj-ža ŭrad pašla hetaha nie zhadziŭsia tak-ža z naznačeńniem jaho na probaščа ŭ Łyntupy. Urešcie Ks. P. K. pabyŭšy wikarym u Trokach, probaščam u Wilni ŭ św. Mikałaja, u 1912 h. staŭsia prafesaram Wilenskaj Duch. Seminaryi, na jakim stanowiščy znachodzicca i da siańnia.

Asieŭšy nastała ŭ Wilni Ks. P. K. raźwiŭ šyrokuju dziejnaść na niwie litoŭski kaścielnaj, narodnaj, praświetnaj. Tut jon akančalna wyjawiŭsia, jak wydatny, poŭny kipučaj enerhii, dziejač i patryjot.

Dziejnaść i zasłuhi Ks. P. Kraŭjalisa wyjawilisia naležna ŭ światkawańni až patrojnaha jaho jubileju 29.VI siol. h. Swiatkawańnie heta adbyłosia dwuma nawarotami: u Wil. Duch. Seminaryi, siarod duchawienstwa i ŭ pamiaškańni „Rytas" siarod litoŭskaha hramadzianstwa.

Na światkawańni ŭ Seminaryi mnohija pramoŭcy wychwalali Ks. P. Kraŭjalisa, jak šyrokaj dušy chryścijanina. Ad biełarusaŭ pabiełaruski pramaŭlaŭ Ks. Ad. Stankiewič, jaki ŭspaminajučy seminarskija swaje časy, kali Ks. P. K. byŭ jaho prafesaram, wykazaŭ tyja ciopłyja i sprawiadliwyja adnosiny hetaha prafesara da klerykaŭ biełarusaŭ. Toj-ža pramoŭca prypomniŭ urešcie tak-ža i apošnija časy, kali biełarusy ŭ asobie Ks. P. Kraŭjalisa zaŭsiody spatykajuć ščyraha pryjaciela.

Na światkawańni jubileju siarod litoŭskaha hramadzianstwa mnohija litoŭskija pramoŭcy wychwalali Jubilata, jak narodnaha dziejača i patryjota, jaki pačynaŭ wučycca i pašla pracawać u tyja časy, kali litoŭskaść dušyli i za jaje prašledawali, a jakoj Ks. P. K. zaŭsiody byŭ stojkim zmaharom i abaroncam.

Ad pałakoŭ pramaŭlaŭ praf. Otrembski, a ad biełarusaŭ inž. Ad. Klimowič, jaki, jak blizki da św. p. biełaruskaha paeta Kaz. Swajaka, wychwalaŭ adnosiny Jubilata da biełaruskaj duchoŭnaj moładzi ŭ Wil. Duch. Seminaryi, ab čym časta pierakazwaŭ jamu toj ža Swajak.

Redakcyja „Biel. Kr." tak-ža dałučajecca da jubilejnaha nastroju i žadaje Dastojnamu Jubilatu dalejšaj jašče bolš płodnaj pracy na niwie relihijnaj, kulturnaj i hramadzkaj na karyść bratniaha nam litoŭskaha narodu!...

M. K.

Z biełaruskaha žyćcia

Damahańni biełarusizacyi carkwy Prawasłaŭnaj frakcyi B. Ch. D. u Kamisii Pradsabornaha Sabrańnia. U miasiacy krasawiku siol. h. prawasłaŭnaja frakcyja Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi wysłała abšyrny memoryjał Mitrapalitu Prawasłaŭnaj Carkwy ŭ Polščy z damahańniem uwiadzieńnia biełaruskaj mowy ŭ relihijnym žyćci prawasłahnych biełarusaŭ. Hetymi dniami Centralny Kamitet B. Ch. D. atrymaŭ z Kancelaryi Sw. Synodu Prawasłaŭnaj Carkwy ŭ Polščy pawiedamleńnie za № 6141 z dnia 30.VI.1932 h., u jakim Kancelaryja heta padaje da wiedama C. K-tu B.Ch.D., što z zahadu Jaho Błaženstwa Uładyki Mitrapalita memoryjał Prawasłaŭnaj frakcyi Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi z dnia 20 krasawika 1932 h. z radam pažadańniaŭ adnosna zastasawańnia biełaruskaj mowy ŭ žyćci Prawasłaŭnaj Carkwy ŭ Polščy, skirawany dla naležnaha wykarystańnia ŭ adnosnuju Kamisiju Pradsabornaha Sabrańnia.

Kala sprawy isnawańnia Wilenskaj Biełaruskaj Himnazii. Z kancom 1931-32 školnaha hodu Ahulny Schod baćkoŭ wybraŭ nowy Prezydyum Baćkaŭskaha K-tu i daručyŭ jamu los dalejšaha isnawańnia himnazii.

Hety Prez padaŭ u Kuratoryju ŭ pradbačanym zakonam terminie kandydata na dyrektara himnazii, zapeŭniŭšia zhodaj wučycialoŭ i raspačaŭ zachady dziela zabiaśpiačeńnia himnazii materjalna. Źwiarnuŭsia da Kuratara z prośbaj wyznačeńnia choć niekalki wučycielskich etataŭ. Kuratar wykazaŭsia ŭ hetaj sprawie admoŭna. Dziela heta-

---

inž. Ad. Klimovič:

Samapomač u žyćci narodaŭ. 2)

Kryzys u minuŭščynie.

Ale niezajzdrosnym byŭ los i tych niamnohich rabotnikaŭ, što astalisia pry pracy. Fabrykanty dobra razumieli swaju nad imi pierawahu i placili najmienšuju cenu, wiedajučy, što kali i adyjdzie adzin niezdavoleny rabotnik, dyk na źmienu jamu achvotna pryjdzie cełaj dziesiatok.

Strach padumać, što rabiŭ-by, ad čaho pačynaŭ-by ŭ takich varunkach choć-by naš biełaruski sielanin-ziemlarob. Strach tym-bolšy, kali i siahońnia nia tolki „masy", ale i naša cacanaja intelihiencyja chutčej biazradna pryhladajecca da vybrykaŭ i kapryzaŭ pryrody, ahladajučysia ŭ baki i čakajučy źnizkul „pomačy" ci „pasady", čymsia sama voźmiecca za tvareńnia sobskaha varstatu pracy. Biazupynnyja „tarhi" za našu ziamlu i pieramieny haspadaroŭ kraju sulačych adzin bolš druhoha, kali tolki narod im paviera i za imi pojdzie: — voś pryčyny siańniašniaha źniavierańnia našaha narodu ŭ svaje sobskija siły i tut jość kareń zła.

Spažyŭčaja kooperacyja. Jak-ža jnakš razumieli svaje abavlazki i svaje pravy hałodnyja i biazdomnyja rabotniki anhielskija! Byli, praŭda i tam proby šukańnia apory ŭ silniejšych, u bahaciejšych. Ale chutka pryšło zrazumieńnie, što nichto nikomu darma nie pamahaje i što sapraŭdnaja pomač mahčymaja tolki ŭ samapomačy. Treba tolki pradubačyć budučyniu, pracavać i aščadžać.

Kali sto hadoŭ tamu nazad anhielski rabotnik apynuŭsia ŭ tak ciažkim pałažeńni, dyk jon nie raspačaŭ, ale družna i ciarpliva pačaŭ rabotu nad stvareńniem svajho varstatu pracy. Nia było hrošaj. Ale i najbiadniejšy rabotnik musić žyć i štodzień vydaje ličanyja hrašy na svaje patreby: sol, krupy, muku, siarnički... Kuplajučy ŭsio heta ŭ čužoj kramie, čałaviek zaŭsiady pierapłačvaje na załatoŭcy najmienš 10-15 hr. i heta sastaŭlaje zarabotak kramnika, z katoraha jon sam tolki i karystaje.

Kali-ž krama budzie ŭłasnaściu ŭsich tych, što sami kuplajuć, dyk hetyja nadpłaty (pa 10-15 hr. ad załatoŭki) nie prapaduć u kišani pryvatnaha kramnika, ale pa niejkim časie abo viernucca tamu ad kaho vyšli, abo škirujucca na niejkuju, zahadzia ŭmoŭlenuju reč ahulnaj karyści. I z hetych voś małych, ale ahulnych składak (nadpłataŭ) z časam atrymoŭvujucca vialikija sumy, za katoryja pašla puskajucca ŭ chod roznyja pradpryjemstvy, npr. fabryki, što dajuć pracu i chleb svaim-ža ludziam. Takim čynam rabotnik stanovicca ŭ adnoj asobie nia tolki rabotnikam, ale i fabrykantam. Na ŭsio heta jon nie davaŭ asobna časta nivodnaha hraša: jon tolki zabaviazaŭsia česna vykonvać abaviazak— kuplać u svajej supałkavaj kramie, katoraja takama jośc i jahonaj-ža ŭłasnasciu.

Hetak u Anhlii byŭ zrobleny pačatak vialikaj spravy: budavańnia žyćcia na asnovie samapomačy. Hetym anhielski rabotnik, sto hadoŭ tamu nazad, admoviŭšysia prymać ad kahości pomač, pokul sam maje ruki vysvabadziŭsia ad vyzysku niasumlennaha handlu i sam sabie sarhanizavaŭ varstat pracy. Hetkaja samadapamahovaja praca była nazvana *kooperacyjaj*, supracoŭnictvam. A dziela taho što pačatak hetaj spravy byŭ u arhanizacyi handlu spažyŭčymi praduktami, dyk i kooperacyja heta była nazvana kooperacyjaj spažyvieckaj. Pieršaja spažyŭieckaja kooperatyva była adčyniena 21-ha śniežnia 1844 h. ŭ anhielskim miastečku Rochdale (čytaj: ročdejl). Załažyli jaje 27 biezrabotnych anhielskich tkačoŭ, jakija pad z lišnim prad tym składalisia kab sabrać 27 funtaŭ sterlingaŭ na pačatak supolnaj spravy (kab zakupić patrebny tavar). Hod pašla hetaha Rochdal'skaja kooperatyva mieła ŭžo 40 siabroŭ, za dva — 74, za dziesiać — 900 čał., a siahońnia ich jośc 30 tysiač čał.

Vytvorčaja kooperacyja. Fala kryzysu kacilasia z zachadu na ŭschod i apanavała Francyju, jakaja ŭ toj čas akramia ziemlarobstva, była staronkaj drobnych ramieśnikaŭ. Samaja halita: šaŭcy, kraŭcy, kavali... i ŭsio heta vykiniena z fabryk, biaz pracy, dasłoŭna prymirała z hoładu.

Śvietam idzie adnak nie sama tolki biada, ale słuch i ab niečym dobrym. Zhaleły francuski ramieśnik dačuŭsia, jak pamoh sabie ŭ biadzie biezrabotny anhielski tkač i takim-ža čynam: pracaju, drobnaju aščadnaściu napierad, vytryvałaściu sabraŭ patrebnyja srodki, kab adčynić sabie svaje supolnyja ramieśnickija majsterni. Adčynili — i pajšło. Hetkija byli pačatki kooperacyi vytvorčaj.

Kredytovaja kooperacyja. Kali kryzysovaja fala kacilasia dalej na ŭschod, dyk natrapiła na Niamieččynu, jakaja ŭ toj čas jašče była ŭ pieravažnaj svajej bolšaści staronkaj ziemlarobskaj. Niamieckamu tahočasnamu ziemlarobstvu dakučała šmat čaho, ale najbolš badaj prykrym byŭ jamu niedachop hrošy na zvarot (h. zv. abarotnaha kapitału). Jak siahońnia pa našych vioskach, tak u toj čas u vioskach niamieckich „čvilo" lichvarstva. Niasumlenny susied pažyčaŭ

ha prezy yum K-tu pastanawiŭ źwiarnucca ŭ hetaj sprawie ŭ ministerstwa Aświety. Kali-ž i tam admowiać naležnaj biełarusam dapamohi, ekzekutywa K-tu wieryć, što hety materjalny ciažar himnazii woźmie na siabie choć i zhalełaje achwiarnaje biełaruskaje hramadzianstwa.

Słowam, usio budzie dobra i himnazija budzie isnawać dalej, kali školnyja ŭłady zaćwierdziać dyrektara, wučycialoŭ nu i nie adbiaruć ad Baćkaŭskaha K-tu kancesii na himnaziju, jakuju K-t jašče maje.

Ale ŭsio było-b dobra, kab nia było błaha. A hetaha błahoha, na šlachu nowaj **nie sanacyjnaj** ekzekutywy Baćkaŭskaha K-tu da ŭskrašeńnia, zamoranaj uhadoŭcami himnazii, nia mała. Kuratoryjum maje ątkryć paralelnyja klasy biełaruskija pry polskaj himnazii im. Sławackaha, a biełaruskija ŭhadoŭcy — chodziać pa Wilni čutki — starajucca dastać kancesiju asabowuju na atkryćcie ŭ Wilni nowaj taksama prywatnaj biełaruskaj himnazii.

Reč zrazumiełaja, kali Kuratoryjum budzie atkrywać paralelnyja biełaruskija klasy pry polskaj himnazii, a biełaruskija ŭhadoŭcy, kali heta praŭda, pačnuć damahacca asabowaj kancesii na atkryćcio nowaj biełaruskaj himnazii ŭ Wilni, sprawa isnawańnia Wileaskaj Biełaruskaj Himnazii spatkajecca z wialikimi trudnaściami. Ale i heta ničoha, aby tolki nie adabrali školnyja ŭłady ad Baćkaŭskaha K-tu kancesii na himnaziju i zaćwierdzili dyrektara dy wučycialoŭ, to Wilenskaja Biełaruskaja Himnazija isnawać budzie.

Z wyddawieckaj niwy. Hetymi dniami wyjšli z druku:

„K a n i o k-H a r b u n i o k", W. A. — wydańnia „B. Krynicy". Knižka maje 88 bačyn i kaštuje 50 hr.

„D z i e j a m a j e j m y ś l i, s e r c a i w o l i" K. Swajaka — wyd. „Chr. Dumki". Knižka maje 72 bačyny i kaštuje 40 hr.

„C h r y ś c i j a n. D u m k a" № 7-8, 1932 h., biełaruskaja katalickaja miesiačnaja časopiś Adras redakcyi: Wilnia, zaw. św. Mik-łaja 8—3.

„Інфармацыйны Бюлетэнь Т-ва Беларускае Школы" 6 lipnia 1932 h. Adnadnioŭka Wilnia, Kijeŭskaja wul. 4-24.

Źmiest biuleteniu: — wyjaśnieńnie sučasnaha pałažeńnia T-wa B Š, stanu i pracy T-wa, a tak-ža infarmacyi ab likwidacyi hurtkoŭ T. B. Š.

„Нёман" № 4 (maj—červień 1932 h.) Literaturna-Mastacka-Nawukowy Miesiačnik. Wilnia, Partowaja wul. 28—10.

Źmiest bahaty i cikawy.

Z hetaha numaru dawiedwajemsia, što „našy" ŭhadoŭcy chacieli zachapić i źlikwidawać hety žurnał, ale redakcyja „Нёман" niejak abaraniła isnawańnie žurnała. U hetaj sprawie čyta-

Krywawaje „świata pracy".

U Haliččynie (Zach. Ukr.) polskija pawiatowyja starasty apošnimi časami zawodziać pa siołach h. zw. „świata pracy", jakoje pałahaje na tym, što sialanie adzin dzień biazpłatna pracujuć pry naprawie daroh. Woś ža ŭ Liskim pawiecie hetkaje świata naładzili na dzień 23 červienia s. h, ale sialanie, pabačyŭšy prad hetym u swaich wakolicach hrafa Patockaha z pawiatowym starastam nahawarwajučaha sialan da hetaha świata, nabraŭšy pierakanańnia, što heta ŭkryta panščyna, pałkami pabili pawiatowaha inžyniera, prybyŭšaha kirawać rabotaj i inšych administrataraŭ. Pačałosia ŭspakajeńnie zbuntawanych sialan, a sialanie dawaj jašče z bolšaj zaŭziataściaj baranicca „ad panščyny". Ab hetaj sprawie ŭ uradawym kamunikacie padana tak:

Burliwyja nastroi sialan Liskaha paw. prybrali duža wostryja formy. Padburanyja natoŭpy sialan, na wiestku, što ŭžo 1 lipnia s. h. majuć zawiaści panščynu, ŭwaružany pałkami, kałami, wiłami i matykami, zalahli darohi i ciažka pabili ŭpraŭlajuščych dwuch dwaroŭ. Ni jakija słowy nie mahli prakanać sialan, što nijakaj panščyny nie zawodzicca.

Dzieła taho, što sialanie trymalisia wielmi ahresyŭna, palicyja pačała enerhična likwidawać sialanskaje zawarušeńnie. Sialanie pačali baranicca i z natoŭpu sialan niechta wystraliŭ try razy i raniŭ dwuch palicyjantaŭ. Palicyja pačała stralać u natoŭp sialan. U wyniku 5 asob zabitych i 8 ranienych. U źwiazku z hetym adbywajucca masawyja aryšty siarod sialan.

---

jem tam zaciemku dasłoŭna takoha źmiestu: „Biełaruskija „polonofiły" nia mohuć nijak darawać nam, što my nie dapuścili, kab „Нёман" pierajšoŭ u ichnija ruki i byŭ imi źlikwidawany. Systematyčna ŭ „Бел. Звоне" wiadziecca źwiaha na „Нёман", wydumlajucca niaisnujučyja nikoli byłyja j ciapierašnija słabry redakcyi, padobnyja-ž zborki i pratesty. Dr. J. Stankiewič asabliwa chočacca zrabić dr. J. Stankiewiča siabrom našaje Red. Kalehii. Zajaŭlajem, što dr. J. Stankiewič jość pryjacielem našaha časopisu i jaho supracoŭnikam, ale da Redakcyi nie naležyŭ i nie naleža. Uważajem, što było-b paža danym, kab dr. J. Stankiewič uwajšoŭ u skład Redakcyi „Нёман" i spadziajomsia, što z časam heta stanieccа.

Što datyčа napadkaŭ na nas „Б. Звону", dyk zajaŭlajem, što z ludźmi, katoryja apuścilisia nižej Paŭlukiewiča ŭ nijakuju polemiku nia ŭstupajem".

Z Polščy

Deficyt Skarbu. Haloŭny Statystyčny Urad padaje, što ŭ Polščy skarbowyja ŭpływy apošnimi časami jašče źmienšylisia: z 194 828.000 zł. u krasawiku, na 175.324.000 zł. u traŭni miesiacy.

Uzmacnieńnie ekzekucyjnaj akcyi. U wusiej Polščy apošnimi časami adbywajecca ŭzmocniena akcyja zyskiwańnia zalehłych i biahučych padatkaŭ.

Polskija hazety padajuć, što hetaja ŭzmocnienaja ekzekucyjnaja akcyja pačałasia na padstawie adumysnaj instrukcyi ministerstwa skarbu, zahadwajučaj biezadkładnaje zyskiwańnie zalehłych padatkaŭ.

Sud nad bandaj. Hetymi dniami adbywajecca ŭ Waršaŭskim akružnym sudzie praces nad bandaj, jakaja praz niekalki hadoŭ teroryzawała waršaŭskich kupcoŭ i takim čynam wymušała ad ich wykup pa 800, 500, 100 i nawat pa 50 zł.

Z zahranicy

Lozanskaja konferencyja heta sapraŭdny rynak eŭrapejskaha palityčnaha torhu.

Lozanskaja konferencyja (kali jana daść pozytyŭnyja wyniki) maje značeńnie i dla ŭsiaho świetu, a haloŭna ŭ tym, što na hetaj konferencyi majuć być unarmawany adnosiny miž dźwiuma najwydatniejšymi dziaržawami Eŭropy — Francyjaj i Niamieččynaj. Dziela hetaha i centr ciažaru Konferencyi pałahaje ŭ tym, što Francyja nia moža dahawarycca z Niemieččynaj. Francyi chočacca ŭtrymać usio toje, što razharadziŭ Wersalski traktat dy jašče ŭziać z Niamieččyny i hrošaj za wajnu, a Niamieččyna zajaŭlaje, što płacić wajennych adškadawańniaŭ nia moža i musić mieć pałohki ad pasłableńnia wuzłoŭ Wersalskaha traktatu, jakim jana źwiazana pa rukach i nahach.

Čym končycca hety palityčny torh i da čaho dawiadzie hetaja konferencyja, pakaža budučynia.

Pradwybarnaja haračka ŭ Niamieččynie. Prybližajucyja termin wybaraŭ u parlament (31.VII.) padymaje temperaturu palityčnaha napružańnia ŭ Niamieččynie. Dziela hataha niama taho dnia, kab dzie ŭ jakim horadzie, abo bolšych miastečkach nie abyšłosia biaz bojak. U hetych bojkach bywajuć zabityja i ciažka ranienyja. Haloŭny centr napružańnia heta hitleroŭcy (narodnyja socyjalisty) i kamunisty, ale hitleroŭcy da hetaj pary ŭsiudy majuć pierawahu nad kamunistami.

Kamunistyčnaja prapahanda ŭ centralnaj Eŭropie. Sudowyja śledztwy i pracesy mnohich eŭrapejskich dziaržaŭ apošnimi časami wykryli

---

swajmu zhaleŭšamu susiedu hrošy za niačuvana wysoki na toj čas — i na siahońnia — pracent*), 4, 5 i bolš u miesiac. Heta znača, što kali čałaviek pažyčyŭ napr. 100 marak, dyk za hod musiŭ addać 150, 160 marak..

Jość roźnica adnak pamiž tahočasnym biednym, ale rodnaj praświetaj uspamožanym sielaninam niamieckim i siańniašnim jašče, skažam, sielaninam biełaruskim, niaśmiełym i nierašučym da rodnaj aświety. Padčas, kali sieńniašni naš čałaviek płacić biez zastanoŭki najbolšy choć-by pracent, aby tolki dastać pazyčku, sielanin niamiecki hetamu ŭspraciviŭsia. Jon čuŭ užo, jak u biadzie sabie pamoh anhielski tkač, francuski šaviec-krawiec. Pamahli sabie henyja ludzi samapomaččų. Čamu-ž by nia moh hetkimža čynam pamahčy sabie i niamiecki sielanin ziemlarob? Moh i sapraŭdy pamoh.

Byŭ heta imienna vojt adnaje biednaje niamieckaje hminy niechta Fr. Raiffeisen (čytaj: rajfajzen), jaki pieršy zrazumieŭ ciažkuju dolu ziemlaroba i pastanawiŭ jamu pamahčy. Nie adrazu, praŭda, natrapiŭ na praŭdzivuju darohu, ale i błudziŭ nia doŭha. Raiffeisen razumieŭ, što na ŭsiakija pačynańni haspadarčyja patrebny pieradusim hrošy. Chto nia maje dosyć svaich, toj musić ich pažyčyć Ale tut i biada. Pazyčku da taho času znali tolki karotkasročnuju, dapasavanuju da patrebaŭ handlu, u katorym za karotki čas hroš robić niekalkirazovy abarot. U ziemlarobskaj haspadarcy hrošy robiać abarot pavolny, dziela taho treba, kab i pazyčka dla ziemlarobstva była na doŭhi srok. Nijaki bank takoj pazyčki nie davaŭ, nie davaŭ tymbolš za nizki pracent. Skul-ža tady moh Raiffeisen uziać hrošy, kab z ich davać ziemlarobstvu pazyčki, na doŭhi čas i da taho — na nizki pracent?

Adkaz na heta znajšoŭ Raiffeisen u prykładzie anhielskaj i francuskaj samapomačy: i jon pačaŭ źbirać małyja, ale ahulnyja (masovyja) składki, jak układy samych ža sialan, kab z sabranaj sumy mahčy pamahać u čas tym, chto hetkaj pomačy patrabuje i na jaje sapraŭdy zasłuhoŭvuje.

Sam sposab źbirańnia ŭkładaŭ, z časam adpaviedna ŭdaskanaleny, abhavorym na inšym miejscy. Tut varta tolki zaznačyć, što Raiffeisen sapraŭdy vyrvaŭ niamieckuju viosku z ćviordych abojmaŭ lichviarstva i pastaviŭ svaju viosku na šlach da niabyvałaha da taho času raźvićcia. Siańnia niama badaj niamieckaj vioski, hdzie-b nia było kasy sarhanizavanaj pavodle systemy Rajffeisena i tamu samyja kasy hetyja byli nazvany jak *Raiffeisenki* (rajfajzenki).

Z niamieckaj vioski Raiffeisenki pašyrylisia na cełу kulturny śviet, u adnym miejscy zachoŭvujučy svoj pieršapačatny nazoŭ, u druhim — niamajučy jaho — zaležna ad taho, chto jaho ŭ datyčny kraj prynios. Hetak, u Čechiju prynios Reiffeisenki dochtar Kampelik i tamu jany nazyvajucca tam Kampeličkami; u Polščy pracavaŭ nad hetym vučycieł Stefčyk i dziela taho polskija kasy systemy Raiffeisena nazyvajucca Kasami Stefčyka.

Usiudy tam, dzie tolki Raiffeisenki natrapili na hrunt pryhatavany rodnaj kulturaj, usiudy davali sapraŭdnuju pomač. Nie apraŭdali jany dahetul svajho pasłańnia tolki na ziemlach biełaruskich, bo jany tut u nas nia tolki pa formie, ale i pa źmiestu źjaŭlajucca arhanizacyjami čužymi, pieravažna polskimi.

Ziemlarobska - vytvorčaja kooperacyja. Jašče bolš badaj prytarnavali kooperacyju da patrebaŭ viosk ziemlaroby danskija. Danija heta mały i ad pryrody niebahaty kraj, pałožany nad moram, na paŭnočny zachad ad Niamieččyny, z nasielnictvam kala 3-ch mil Usie amal ludzi tam zajmajucca ziemlarobstvam, asabliva-ž — hadoŭlaj małočnaj skaciny. Najbolšuju čaść dachodu danski ziemlarob mieŭ z małočnaj haspadarki. Kali adnak bahataja Anhlija — susiedka Danii — stała patrabavać štoraz lepšaha hatunku masła i za jaho tolki dobra płaciła, a horšaha susiom nia kupłała, tady danskija ziemlaroby zrazumieŭšy, što kožny paasobku z ich hetkaha tavaru nia zrobić, pačali łučycca ŭ supałki, kooperatyvy i tam vyrablać masła, siańnia viedamaje z svajej najlepšaje jakaści pa cełym śviecie. Bo viedama, što kab zrabić dobraje masła, treba mieć try rečy: šmat i dobraha małaka, adpaviednyja mašyny i dobraha majstra-specyjalista. Na ŭsio heta nia ŭ siłach uzdabycca paasobnamu sielaninu, ale lohka da hetaha moža dajści sialanskaja supałka, sarhanizavanaja na pryncypie (zasadzie) kooperatyŭnaje samapomačy.

Hetkija byli pačatki małočna-vytvorčaj kooperacyi, siańnia rospašyranaj pa cełym śviecie.

Budaŭlanaja kooperacyja. Dumka samapomačy jšła pieramožna nia tolki pa suchapućci, ale i praz mora. U dalokaj zamorskaj Amerycy pyšnaje hadaŭnictva stałasia mahčymym tolki dziakujučy raźvićciu tam supałak budaŭlanych taksama na zasadzie kooperatyŭnaj samapomačy.

Słovam za doŭha ŭžo pierad suśvietnaj vajnoj nia było amal tej haliny ludzkaha žyćcia, kudy-b nie pranikła dumka kooperacyi.

*) našyja siańnia lichviary robiać toje samaje.

Da nas pišuć.

KRYCHU AB PRACY RAŚLANSKAHA HURTKA B. I. H. i K.

Rasła, Žodzišnaje hminy, Wialejskaha paw. Ab žyćci i dziejnaści raślanskaha hurtka Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury šyrej pahaworym u adnym z nastupnych numaroŭ „Biel. Krynicy". Na hetym miejscy chaču skazać, što hurtok u Raśle raźwiwajecca pamysna i, nia hledziačy na roznyja pieraškody wonkawaha charaktaru, pracuje na biel. nacyjanalnaj niwie z paśpiecham. Chopić chiba skazać, što za sialetni hod byli zładžany dwa pradstaŭleńni. 7 lutaha stawili „Žanimstwa pa radjo". Hetuju reč, jak nia treba było spadziawacca, artysty-amatary adyhrali duža dobra. Dnia 22 traŭnia było pastaŭlena: „Lekary i leki" i „Pasłaniec". Pieršuju reč ihrali słabiej, ale druhuju dyk zusim dobra. Škada adnak, što takuju reč jak „Lekary i leki" ŭsio-ž stawiać na scenie, nia hledziačy na jaje nizkuju wartaść. Ci-ž sapraŭdy nia možna znajści čaho lepšaha, bolš pryhožaha? Treba zwaročwać na heta ŭwahu i padbirać dla pastanoŭki na scenie rečy bolš wartasnyja. Na asabliwuju ŭwahu zasłuhoŭwaje małady siabra raślanskaha hurtka Izydor Suścicki, katory adnačasna zjaŭlajecca sekretarom hurtka BIHiK u Raśle. Ihra jaho na scenie pakazwaje ŭ im zdolnaha artystu. Treba tolki bolš papracawać. Taksama i artystki papiswajucca ničoha sabie i publika za heta im duža dziakawała.

Dyk pracujcie i dalej na rodnym zahonie, a wašaja praca pryniasie bahaty płod.

M—t.

PRAWINCYJA ROBIĆ SWAJO.

Staŭpiecki paw. Nia hledziačy na ciažkija abstawiny ŭ jakich žywie našaja wioska, nacyjanalnaja i kulturnaja praca ŭ joj nie źmianšajecca, a naadwarot — pawialičwajecca a razam z hetym pawialičwajecca i nacyjanalnaja świedamaść narodu.

Dokazam hetaha moža służyć našaja Staŭpieččyna.

Z wosieni letašniaha hodu tut załažyłasia Biełaruskaje Dabradziejnaje T-wa, jakoje wyjawiła wielmi šmat enerhii i dakiało, što pry peŭnaj pracy i dobrym kiraŭnictwie možna zrabić šmat čaho karysnaha dla našaj narodnaj sprawy.

Pieradusim Dabr. T-wa, zhodna sa statutam zaapiekawałasia biednatoj kadry jakoj pawialičwajucca, dziakujučy panujučamu kryzysu. Šmat uwahi arhanizatary T-wa źwiarnuli i na kulturnapraświetnuju sprawu. Adčynili ŭ Stoŭpcach bibliateku-čytalniu, kupili za hrošy achwiarawanyja Staŭpieckaj Hramadoj (byŭšaje „Sielskaje Obščestwo") radyjo, zładzili ŭ praciahu zimy niekalka lekcyjaŭ na hramadzkija temy, naładzili dziacinny spektakl, jaki wyklikaŭ wialikaje zacikaŭleńnie.

20 červienia s. h. ŭ Stoŭpcach Dabr. T-wa arhanizawała biełaruskuju narodnuju hulniu na bierazie Niomana, dzie wystupaŭ biełaruski chor pad kiraŭnictwam hram. Haranowiča sa Staroha Świeržania. Chor, u liku 36 asob wyklučna sialanskaj moładzi, pryhoža prapiajaŭ cely rad biełaruskich narodnych pieśniaŭ, wyklikajučy zachopleńnie ŭsich prysutnych.

Na biełaruskuju narodnuju hulniu sabrałasia šmat ludziej, dokazam čaho mohuć służyć nastupnyja cyfry: usiaho było pradana 815 uwachodnych bilełaŭ (canoju ad 40 da 10 hr.), biasplatna było ŭpuščana 236 asob, jakija nia mieli mahčymaści kupić biletaŭ z pryčyny biednaści. Hetkim čynam usiaho było 1051 čaławiek.

Jak widać z usiaho Biel. Dabr. T-wa ŭ Stoŭpcach pieratwarajecca ŭ mocnuju biełaruskuju placoŭku, jakaja moža mieć ahramadnaje značeńnie ŭ Nawahradčynie.

Prysutny.

celuju sietku kamunistyčnych arhanizacyjaŭ u wa ŭsiej centralnaj Eŭropie. I tak: u Rumunii wykryli arhanizacyju, jakaja kirawałasia zahadami kom. partyi ŭ Niamieččynie, u Baŭharyi sudowyja pracesy wyjaŭlajuć nia dwuznačna, što tam kamunistyčny ruch uzmacniajecca, u Juhasławii sudowyja pracesy pakazwajuć, što tam kamunistyčnaja prapahanda pašyrajecca i siarod wojska, pašyryŭsia kamunizm, asabliwa siarod moładzi i ŭ Čechasławaččynie. Słowam, kamunistyčnaja prapahanda pašyrajecca ŭ wa ŭsiej centralnaj Eŭropie. Nu što-ž, u pawajennaj Eŭropie dla kamunistyčnaj prapahandy i hrunt padatny.

NIEWIASIOŁAJA WIASNA.

Tałminawa, Ašmianskaha paw. Sialetniaja wiasna dla sialanstwa nie wiasiołaja. Zamiest radaści i wiasiołaści na twarach sialanskich sum i niezdawaleńnie, a z wusnaŭ wyrywajucca słowy praklonu. Dy i ničoha dziŭnaha, što taki sumny nastroj sielanina. Na heta šmat składajecca pryčyn. Nidzie ni adkul naš sielanin nie pačuje zdawaleńnia duchowaha — ŭsiudy čužoje U kaściele, u hminie, u palicyi abo inšych ustanowach adčuwajecca mocna kazionščyna. Kulturnapraświetnaj pracy siarod našaha sialanstwa niama nijakaj, zakładajuć tolki polskija „kułki", kudy ŭciahiwajuć biełaruskuju sialanskuju moładź i pryščaplajuć joj polščynu. Letašni nieŭradžaj, da hetaha ŭsiaho, zsadziŭ našu wiosku i z chleba, jaki sielanin prymušeny zamianiać krapiwoj. Adna nadzieja na budučy ŭradžaj na wuzieńkaj pałoscy, a z druhoha boku nadziei nijakaj.

Ale dawoli ŭžo spadziawacca na kaho. Šukajma ŭ sabie siły — siły ducha i wiery ŭ lepšaje zaŭtra!

T—ski.

PRAWAKACYJA, CI DURNYJA ŽARTY.

Ašmiana U našaj cichaj i spakojnaj Ašmianie nadowiačy zdaryŭsia „šumok", jaki prajawiŭsia ci to z prawakacyi ci prosta z durnoha žartu.

Woś-ža adnojčy pačali źbiahacca ŭ adno miejsca biezrabotnyja (biezrabotnych i ŭ Ašmianie jość) i pašla skirawalisia ŭ bok, dzie stajali sialanskija wazy na rynku. Cikawiejšyja pačali pytacca: — kudy hetyja ludzi biahuć? Pačuŭsia z taŭpy biezrabotnych hołas: — bić mužykoŭ. Pačałosia zawarušeńnie. Žydy wysypalisia na wulicu z pałkami i zajawili, što jany stanowiacca ŭ abaronie sialan. Da bojki nie dajšło. Palicyi na hety čas blizka nia było.

Nia wiedama, ci heta była prawakacyja ci durny žart?

Ašmiančuk.

UPADAK RELIHIJNAŚCI.

Dwarec, Nawahradzkaha paw. Prad suświetnaj wajnoj cerkwy i kaścioły ŭ światočnyja dni ŭ nas byli pierapoŭnieny narodam. Ciapier časy źmianilisia — światyni, jak prawasłaŭnyja tak i katalickija zaŭsiady pustyja. U cerkwu i ŭ kaścioł jašče pa krysie chodziać tolki starejšyja ludzi, a moładź tudy ŭžo zusim nie zahladaje.

Na moj pahlad, hetaha źjawišča moŭčki zbywać nia možna i treba nad hetym pawažna dumać dzieła naprawy zła, jakoje što raz to šyrej i hłybiej razrastajecca ŭ dušy našaj moładzi.

Pradusim treba imknucca da taho, kab wykinuć z žyćcia ŭsio toje, što źjaŭlajecca pryčynaj zhoršańnia. Na heta ŭ pieršuju čarhu pawinna źwiarnuć ŭwahu samo duchawienstwa, kab nia być dla moładzi zharšeńniem, a dobrym prykładam. Taksama treba wykinuć z relihijnaha žyćcia palityku i stać na čysta chryścijanski hrunt, kab relihijnaja praca duchawienstwa stałasia karysnaj dla narodu, a nie dla palityki.

Špak.

ASADNICKAJA EKANAMIČNAJA PALITYKA.

Nowajelnia, Nawahradzkaha paw. Nia raz užo pisała „Biel. Krynica" ab kasie Stefčyka ŭ Nowajelni, ale jašče nia ŭsio.

Hetu kasu załažyli ŭ nas polskija wajskowyja asadniki i trymali jaje ŭ swaich rukach až da apošniaha hodu. Da hetaha času miajscowyja ludzi nijak nie mahli prawiaści swaich ludziej ani ŭ urad kasy, ani ŭ nadzorčuju radu. Ale heta było da pary, da času. Urešcie bolšaść pieramahła i šmat čaho dawiedałasia.

Niadaŭna adbyŭsia ahulny schod siabroŭ hetaj kasy, na jakim wyjawiłasia, što kasa za 1931 hod dała až 10 tysiač złotych deficytu. Kab pakryć hety deficyt, treba kožnamu siabru zapłacić z ułasnaj kišeni pa 25 zł.

Dyk woś jak haspadaryli asadniki ŭ kasie Stefčyka, a płacić treba ŭsim, chto tolki pašoŭ na supracoŭnictwa z asadnikami.

Siabra.

WUČYCIEL DZIKUN.

Zadaroža, Dziśnienskaha paw. Jość u nas polskaja škoła, bo niama swajej rodnaj biełaruskaj. Kiraŭnikom hetaj škoły byŭ polski wučyciel Piotr Dombroŭski i zajmaŭsia ŭ škole raspustaj. Hety dzikun-wučyciel niedzie musić u horadzie zaraziŭsia weneryčnaj chwarobaj — syfilisam. Zaraziŭšysia hetaj strašnaj chwarobaj, nia ŭstrymaŭsia jon ad raspusty, a jašče bolš pačaŭ raspustawać. Pryčapiŭsia da 9 hadowaj swajej wučanicy, zhwałciŭ jaje i zaraziŭ syfilisam. Wyjšla heta ŭsio na jaŭ i wučyciel-dzikun apynuŭsia ŭ wastrozie. Akružny sud zasudziŭ jaho za hety dziki pastupak na 8 hadoŭ katarhi.

Zadarozki Biełarus.

BIEZKARYSNAJA PRACA.

Turhieli, kala Wilni. Z usich kutkoŭ zachodniaj čaści našaj baćkaŭščyny pišuć ludcy ŭ „B. Krynicu" ab swaim žyćci. Jak widać, dyk „B. Krynica" jość našaj mužyckaj (sialanskanarodnaj) hazetaj. Dyk i ja pastanawiŭ čyrknuć paru słoŭ u našu mužyckuju hazetu ab žyćci-byćci našaha padwilenskaha zakutka. Nia budu tut pisać tolki ab Turhielach, ale i ab usiej Turhielskaj parafii.

U našaj parafii žywuć, za wyniatkam niekalkich polskich asadnikaŭ, adny biełarusy. Na čale parafii stałi usimi pawažany ks. dziekan Šapecki, čaławiek dobraha serca i z chryścijanskaj dušoj. Prad wajnoj naš dziekan byŭ wialikim pryjacielam biełarusaŭ. Ciapier naš ks. dziekan mocna pastareŭ i ŭpaŭ na zdaroŭi. Los parafii spačywaje ciapier u rukach wikaraha ks Ł., jaki sływie paharday da małych i pahardžanych silnymi hetaha świetu. Hety ksiondz našych biełarusaŭ choča pierawiarnuć na palakoŭ. Ale z hetaha ničoha dobraha nia wychodzić. U parafii, za płačyma polskaha apostała, šyrycca zaŭziata baptyzm, a moładź prosta dzičeje.

Niadaŭna była ŭ našaj parafii h. zw. misija. Ludziej nabrałasia poŭny kaścioł. Ale što z taho? Mazurski akcent ajcoŭ misijaneraŭ i ŭsie nawuki papolsku tak i astalisia mała zrazumiełymi dla našych ludziej.

Jak doŭha ŭ našym kaściele budzie čužaja mowa, tak doŭha i naš narod budzie błudzić, nie razumiejučy sapraŭdnaj nawuki Chrystusa.

Janka Saławiejka.

Z kraju.

Nawahradzkija terorysty zasudžany na karu śmierci. Dnia 4, 5 i 6 h. m. paławy (darazny) sud u Nawahradku razhladaŭ sprawu terorystaŭ Nawahradčyny, za padpały i inšyja prastupstwy. Sud wydaŭ prysud, jakim 4 ch: Jan Bachar, Uładzimir Stasiewič, Aleksandar Harłoš i Aleksandar Malec zasudžana na karu śmierci, a 3-ch: Jazepa Wałančukiewiča, Todara Daraškiewiča i Nikodama Bušejko — na biasterminowuju katarhu. Sprawu Jana Kopytko pastanoŭlena pieradać u zwyčajny akružny sud.

Zasudžanyja na śmierć padawali prośbu da Prezydenta ab pamiławańni, ale Prezydent prośbie zasudžanych admowiŭ i dzieła hetaha dnia 7 h. m. ŭsie zasudžanyja na śmierć ŭ wastrozie ŭ Nawahradku pawiešany.

Zabojstwa palicyjanta. Dnia 6 h. m. ŭ biełu dzień zabity na haścincy Daŭhinawa-Dokšycy (Dziśnienski-Wialejski paw.) palicyjant. Palicyjanta zabili bandyty, jakija byccam uciakali z narabawanymi rečami. Palicyja wiadzie śledztwa. Palicyjant zarubany siakieraj.

Napad na kupca pad Michališkami Dnia 7 h. m. u Wil.-Trockim paw. kala m. Michališak niejki Jan Šustak napaŭ na kupca Bepštejna i, pabiŭšy jaho, adabraŭ 10 zł. Šustaka aryštawali.

Pažary. Apošnimi časami wielmi časta ŭ našym kraju wybuchajuć pažary. Hetymi dniami ŭ w. Kality, Duniławickaj hminy zhareła až 17 haspadaroŭ.

Naša pošta.

Janku Saławiejku. Dziakujem, drukujem, pišycie čaściej.

Prysutnamu. Apišysie padrabiazna ab biełaruskaj pracy ŭ Stoŭpcach. Dziakujem, drukujem,

Ašmiančuku. Dziakujem, karystajem, pišycie bolš.

Tałminaŭskamu. Karystajem, pišycie čaściej ab žyćci sialan.

Špaku. Dziakujem, wykarystali, nie zabywajcie i pišycie čaściej.

M. z Mołčadzi. Atrymali, dziakujem, skarystajem u nastupnym numary. Adras paprawili. Pišycie, nie zabywajcie.

Rudko. Wieršy Wašy pieradali ŭ „Šlach Moładzi", kab drukawali, bo ŭ nas wielmi mała miejsca ŭ hazecie. Pišycie da nas ab žyćci sialan u wašaj staroncy.

Spirydowiču. Wašu twórčaść pieradali kompetentnaj asobie na pierahlad.

Redaktar J. Paŭniak. Biel. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia, Zawalnaja Nr. 6—10. Wydawiec A. Šutowič.